

Іваненко В. В.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИРОБНИЧИХ МЕРЕЖ

Глобалізаційні процеси, які можна вважати визначальними у розвитку сучасного світового господарства, призводять до його інтернаціоналізації невід'ємною складовою якої є транснаціоналізація виробництва. Відповідно основоположними передумовами появи та розвитку глобальних та регіональних виробничих мереж є міжнародний поділ праці, інтенсивний розвиток різних форм міжнародних економічних відносин, а саме: зростання обсягів міжнародної торгівлі, інтенсифікація руху капіталу, розвиток науки і технологій, виникнення та розвиток багатонаціональних підприємств тощо. Участь вітчизняних підприємств у глобалізованих виробничих мережах також впливає на зміни позицій країни у міжнародному поділі праці та на розвиток окремих галузей, економіки в цілому.

Слід зауважити, що світові інтеграційні процеси реалізуються на основі залучення різних суб'єктних рівнів міжнародних економічних відносин. Необхідність оптимізації витрат, оптимальність використання порівняльних переваг компаній стали важливими передумовами для створення виробничих мереж на глобальному та регіональному рівнях, що можна розглядати як своєрідне поєднання різноманітних ланцюгів створення доданої вартості та їх взаємодію із різнонаціональними суб'єктами, що інтегруються до виробничих, збутових, інфраструктурних мереж на основі створення багатонаціональних компаній та їх взаємодії із зовнішніми партнерами. Зважаючи на те, що все більше національних підприємств інтегрується до багатонаціональних виробничих мереж дослідження глобальних та регіональних виробничих мереж, із позиції зауваженого впливу, наразі залишається важливим та актуальним.

Регіональні та глобальні виробничі мережі виділяють більшою мірою з точки зору географічної диверсифікації виробничих процесів. Зазначається, що глобальна виробнича мережа включає компанії однієї групи, що реалізують діяльність у глобальному масштабі. Регіональні виробничі мережі в свою чергу орієнтовані на співпрацю географічно

близько розміщених компаній орієнтованих на виробництво, реалізацію товарів чи послуг. Слід зазначити, що зауважені мережі ризикатимуть не лише структурою інтегрованих утворень, а також ризиками та можливостями для багатонаціональних компаній та їх структурних підрозділів.

Проте на сучасному етапі розвитку міжнародного бізнесу одна і та сама компанія може бути залучена до кількох регіональних мереж. Ймовірно є також те, що регіональна виробнича мережа може об'єднувати компанії навіть не залежно від близькості географічного розташування. Відповідно виробнича мережа також може вважатися глобальною навіть коли всі структурні підрозділи розміщено в одному регіоні. Отже, на нашу думку, як із наукової так із практичної точки зору зауважені визначення потребують перегляду з позиції критеріїв визначення.

Як зауважувалось, для сучасного етапу розвитку світогосподарських процесів характерним є подальший інтенсивний розвиток міжнародних виробничих мереж за рахунок інтеграції національних підприємств країн, що розвиваються, країн із перехідною економікою та пострадянських країн. Виключенням не є Україна. Основними передумовами, чинниками формування, розширення регіональних та глобальних виробничих мереж, інтегрування до їх структури нових підприємств, з метою створення конкурентних переваг для компанії, можна вважати наступні. Можливість отримання доступу до сировини, ринків, технологій, до ефективних механізмів функціонування економіки відповідної країни, порівняно дешевої та кваліфікованої робочої сили, мінімізація витрат, доступ до інфраструктури, постачальників, ринків, орієнтація на якість життя.

Важливими правовими передумовами є законодавство щодо іноземних інвестицій, створення спільних підприємств, податкове, щодо виробничих відносин, створення компаній, митно-тарифне та нетарифне регулювання, здійснення злиття та поглинань, експропріації, репатріації прибутків тощо.

Серед економічних передумов основними є структура податків, інфляційні процеси, курс валюти, валютний контроль, процентні ставки, діловий клімат, боргові державні та корпоративні зобов'язання, доходи на душу населення, динаміка макроекономічних показників тощо.

Політичні передумови визначаються послідовністю державної політики та ставленням держави до іноземних інвестицій, політика уряду, антивласницьке лоббі в уряді, співвідношення політичних сил та політичних партій, їх вплив на економіку, діяльність профспілок, рівень корупції, наявність військових конфліктів.

Серед соціально-культурних передумов слід визначити: тип та рівень культури, норми, звичаї, ментальність населення, поширені мови в суспільстві, прийняті релігії, національна приналежність населення, система освіти та перепідготовки кадрів, співвідношення соціальних груп, матеріальна культура.

За важливістю при прийнятті рішень щодо залучення підприємств відповідних країн до глобальних та регіональних виробничих мереж досліджувані фактори проградовано за балами наступним чином. Прозорість національних законодавчих норм – 5,07; прозорість міжнародних нормативних актів – 5,0; логістика – 4,9; нетарифні бар'єри – 4,71; митні процедури – 4,63; захист прав інтелектуальної власності – 4,56. митні тарифи та збори – 4,54; наявність міждержавних угод – 4,51; преференційний доступ до ринку – 4,24 [2].

Важливе значення, на нашу думку, для відродження та розвитку економіки України після закінчення війни має продовження інтеграції вітчизняних підприємств у регіональні та глобальні виробничі мережі, в першу чергу через систему прямого іноземного інвестування. Проте такі процеси можуть бути ефективними лише за умови створення сприятливих передумов, а саме належного інвестиційного клімату. Слід констатувати, що протягом останнього десятиліття значно зросла кількість українських підприємств, що інтегровані у глобальні виробничі мережі, але їхня частка не висока, темпи такої інтеграції залишились повільними у порівнянні із компаніями розвинених країн.

Основною передумовою ефективного залучення українського бізнесу до міжнародних виробничих систем є вирішення наступних проблем, що були та є перепорою на шляху до зауваженої інтеграції.

Однією із головних причин та перепорою розвитку підприємств у більшості секторів економіки є нестача фінансування. Зовнішнє фінансування бізнесу за останні роки, особливо під час війни суттєво скоротилось, а саме зменшилось надходження коштів від іноземних інвесторів, інвестиційних інституцій, позик із за кордону, що орієнтовані на бізнес. Кошти державних та місцевих бюджетів у структурі джерел фінансування більшості галузей під час війни практично відсутні.

Тому необхідними передумовами розвитку української економіки на основі інтеграції національних компаній до регіональних європейських та глобальних виробничих мереж мають бути наступні. Узгодження законодавства та формування механізму захисту прав власності, що суттєво вплине на прийняття рішення іноземними інвесторами щодо ведення господарської діяльності в Україні.

Подолання широкомасштабної корупції, проведення остаточної та ефективної судової реформи, стабілізація валютного курсу

та фінансової системи, зниження вартості фінансових ресурсів, стабілізація внутрішнього попиту, мінімізація тіньової економіки, скорочення бюрократичних процедур на усіх рівнях ведення бізнесу, прозора та ефективна податкова система, політична та економічна стабільність, а головне припинення військових дій на території України.

Сприятливими передумовами, що створено в Україні за останні роки можна вважати проведені реформи щодо діджиталізації, дерегуляції, валютної лібералізації(пі час військового стану в країні призупинено), скасування обмежень щодо репатріації дивідендів, проведено реформи Митної та Податкової служб, спрощено порядок ведення касових операцій, започатковано ринок землі, створено Вищий антикорупційний суд, відновлено механізм відшкодування ПДВ тощо. Інвестиційній привабливості України сприяє також вигідне географічне положення, порівняно дешева та кваліфікована робоча сила, значний науковий потенціал, наявність різноманітних природних ресурсів. Інфраструктура значною мірою потребує також відновлення та інвестицій.

Українська економіка повинна орієнтуватись на лібералізацію та відкритість для іноземних інвестицій. Аналітика Світового Банку стверджує, що Україна має суттєвий потенціал для збільшення присутності національного бізнесу у регіональних та глобальних виробничих мережах. Національна економіка також повинна орієнтуватись на високотехнологічні виробництва на інноваційній основі, зміни в її структурі та експорті. Важливою є міжнародна виробнича інтеграція в галузях із високою доданою вартістю, а саме: різних підгалузях машинобудування, особливо військово – промислового комплексу, ІТ секторі, агропромислового комплексу, хімічній, харчовій, легкій промисловості. Не виключенням є енергетичний сектор, видобувні та обробні галузі.

Практично всі галузі української економіки потребують відновлення та збільшення потужностей, інвестицій, нових стратегій розвитку діяльності на внутрішньому та закордонних ринках.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний центр Industry4Ukraine. Інтеграція в глобальні ланцюги доданої вартості. *Аналітичний центр Industry4Ukraine*. 2020. URL: <https://www.industry4ukraine.net/digest-6/>

2. Kano L. Global value chains: A review of the multi-disciplinary literature. *Journal of International Business Studies* volume 2020. 51. 577–622. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41267-020-00304-2>